

Valóban veszélyes-e a faanyag tartósítása?

A fenti cím volt az egyik központi kérdése az elmúlt ősszel Budapesten, a WEI rendezésében lezajlott nemzetközi konferenciának. Ez volt az Európai Faanyagvédelmi Szövetség 52. évi közgyűlése, mely 1951-es megalakulása óta először tartotta összejövetelét Magyarországon. Az esemény – melyre 28 országból 120 résztvevő érkezett – szervezője az egyetlen magyarországi tagszervezet, a Telifa Rt. volt.

A világban, az EU-ban egyre nagyobb hangsúlyt kap az élővilágra, környezetünkre és az emberre károsan ható mérgező vegyszerek használatának a kiküszöbölése. Mint tudjuk, a faanyagokhoz használt tartósítószerkezők között veszélyes anyagok, mérgek is szerepelnek (arzen vegyületek, karbolsav...).

A témához kapcsolódva talán a legérdekesebb jövőbe mutató szempontokat Magnus Estberg, a Svéd Favédelmi Szövetség ügyvezetője vetette fel.

A kérdés, amit megfogalmazott, hogy a környezetvédelmi és ember-egészségügyi szempontokat figyelembe véve milyen a létjogosultsága a favédő szerrel kezelt fa építőanyagként. Ennek vizsgálatára a Svéd Környezetvédelmi Kutatóintézet egy új, a problémát teljes körűen vizsgáló módszert dolgozott ki. Ez az LCA-módszer, mely az anyagok káros hatását a teljes élettartamra vonatkozóan vizsgálja, beleértve a favédő szerrel való kezelést, a használati időtartamot és az élettartam végét, a megsemmisülés fázisát is.

Ez a komplex szemléletmód biztosítja, hogy a hatások összességét vizsgáljuk, ne csupán egy kiragadott, esetleg ijesztő jelenséget. A kezelt fa hosszú élettartamának fényében, komplexen tekintve a hatásokat és az alternatívákat, más hangsúlyt kap a kezelőanyag mérgező volta. Célul fogalmazta meg, hogy ezt az értékelési szemléletet mindenütt be kell vezetni, máskülönben nem tudják az emberek

kiválasztani a környezeti hatás szempontjából valóban legmegfelelőbb terméket.

A vizsgálatok kiterjedtek az egyes környezeti tényezőket (éghajlatváltozás, emberi mérgezés, az ózonréteg változása, biodiverzitás...) veszélyeztető abszolút hatások felmérésére, és összehasonlították a kezelt faanyag környezeti hatását a hasonló funkcióra használt más anyagok (beton, acél, vagy éppen a kezeletlen faanyag) hatásával is.

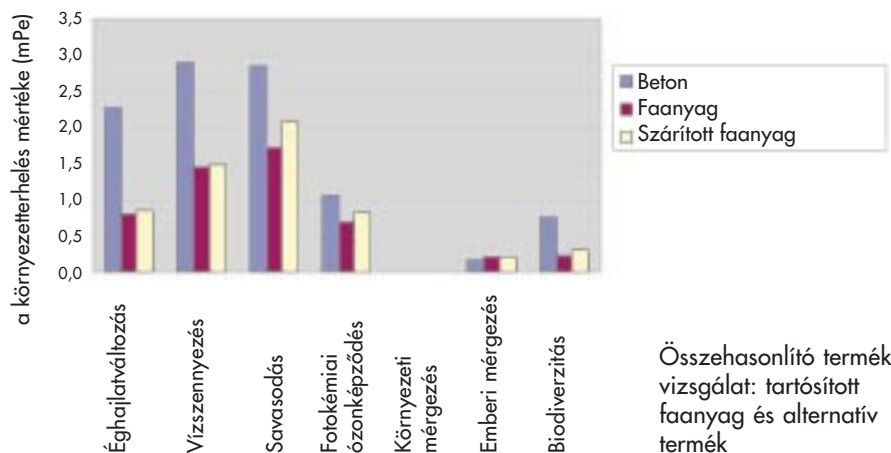
Az eredmény: a teljes élethciklusra vonatkozóan a tartósított faanyag nagyon jó értékeket mutatott a környezeti károsítást és az emberi mérgezés lehetőségét vizsgálva is.

Ennek feltétele, hogy a faanyag kezelése a felhasználási cél által meghatározott szabvány szerint történjen. Fontos szempont legyen a kezelés típusának kiválasztásánál, hogy a beépített fa milyen körülmények között (pl. talajjal vagy vízzel érintkezve), milyen célt fog szolgálni (játsszótér eleme vagy villanyoszlop lesz). Tehát ne használjunk erős vegyszert indokolatlanul ott, ahol nem feltétlenül szükséges és ott, ahol gyakori érintés folytán emberre veszélyes lehet.

Az előadó felhívta a favédelemmel foglalkozó cégeket, hogy vegyenek részt a felhasználók tájékoztatásában, a fenti eredményeket illetően. A teljes élettartamra vonatkozó értékelést egész Európában elfogadottá kell tenni. Szervezetük munkáját bemutatva hangsúlyozta annak szükségességét, hogy az északi országokhoz hasonlóan máshol is a szigorúan szabályozott szabványok szerint folyjon a favédelem. Ez még Magyarországhoz hasonlóan sok más európai országban sincs így, a konferencián megfogalmazódott az *egységes európai faanyagvédelmi norma* bevezetésének szükségessége.

Még nagyobb komplexitásban vizsgálva a kérdést, a konferencia számbavette a faanyagok, a fafeldolgozásnak a természet körforgásában, egyensúlyában betöltött szerepét. Mindannyiunk érdeke, hogy a társadalom közvéleményében tudatosítsuk ennek fontosságát. Ma előnyös számunkra, hogy a faanyag megköti a levegő CO₂-jét, a jövőben pedig a fában felhalmozott szénmennyiség adja szénkészletünk alapját.

A fatermékek sokkal kevesebb energiával és környezetszennyezéssel állíthatók elő, mint a helyettesítésükre alkalmas más termékek. Élettartama végén a fatermék

és az előállítása során keletkező hulladék is értékes energiaforrás.

A faanyag, mint megújuló anyag- és energiaforrásnak a jövőjét az erdők előrelátó megújító kezelése, fenntartása biztosítja. Így a fa a jövőben is betölti fontos szerepét a biomassza körforgásában és az éghajlatváltozás egyensúlyában.

A konferencián Filip De Jaeger, a WEI főtitkára beszámolt róla, hogy a favédő szerek használatával kapcsolatban felmerült az európai szabályozás módosítása, ami konkrétan érinti többek között a CCA (réz-króm-arzén) típusú vegyületeket. Az ilyen típusú szervesetlen sóoldatok a jelenlegi magyar szabályozás szerint ipari berendezésekben használhatók faimpregnálásra. Az európai tervezet szerint a többi arzénvegyülethez hasonlóan a CCA-vegyületek felhasználását is korlátoznák, ami nem érintené az ipari felhasználások körét (pl. villanyoszlop, hidak, vasúti talpfa kezelése).

A tervek között szerepel a CCA-val kezelt termékek figyelmeztető címkézése is.

A másik érintett anyag, a kreozottal való kezelés szabályozása ma Magyarországon az anyagkoncentráció függvénye. Az európai tervezet szerint tiltva lesz használata beltéri felhasználás esetén; kültéren, ha fennáll a lehetősége a gyakori emberi érintkezésnek; játékok, illetve játszóterei elemek, kerti bútorok esetén.

Szintén tételesen felsorolja majd a szabályozás a megengedett ipari felhasználás lehetőségeit.

Fontos megemlíteni, hogy a szigorítások kapcsán tárgyalások folytak és folynak a témában tevékenykedő cégekkel. A jogszabályalkotók ugyanis szem előtt tartják (az EU-ban), hogy

A faanyag körforgása

rendelkezéseikkel ne állítsák a cégeket megoldhatatlan feladat elé esetleg egyik napról a másikra. A mai helyzet szerint ugyanis Európában (bár országonként nagy a különbség) olcsósága és hatékonysága miatt elterjedt a fenti módszerek alkalmazása.

A témához kapcsolódva előzetes beszámoló hangzott el a szervezet keretein belül folyó kutatóprogramról, melynek célja, hogy a hagyományosan alkalmazott fatelítési, favédelmi módszerek mellett új alternatívákat mutasson fel. A programról – mely 15 európai ország részvételével zajlik, 2000-ben kezdődött és 2003 áprilisában zárul – Belgiumban rendeznek

majd kiértékelő konferenciát.

A bizottsági üléseken az aktuális szabályozási problémákat számbavevé felmerült a megengedhető munkahelyi porszenyezés mértékének kérdése. Az EU illetékes tudományos bizottsága 2002 júliusában

tett javaslatot a jelenleg maximálisan megengedett 5 mg/m³-es érték tizedére való csökkentésére.

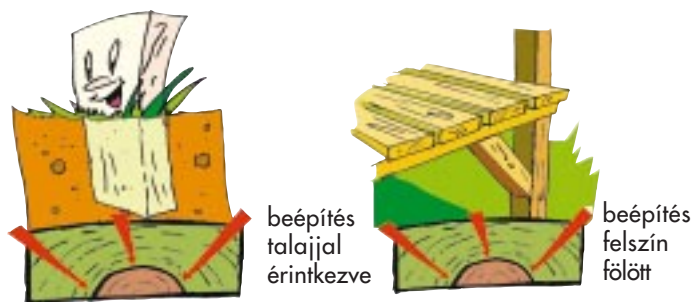
Nem kell magyarzni, a szigorítás bevezetése milyen következményekkel járna a termelők számára.

Ezenkívül, mint tudjuk, az Európa Bizottság a lombosfaport rákkeltőnek nyilvánította (a tűlevelűekről nem tesz említést). A tudományos adatok ennek ellentmondanak, az európai fafeldolgozó szektor ezért részletes reagálásra készül.

Egy másik nagy problémakör a hulladékok kérdését érinti. Erre a témára nagy hangsúlyt kell fektetni, mivel a tartósítással kezelt faanyag jövőjével kapcsolatban hatalmas jelentőséggel bír.

A legtöbb hatóság arra hajlik, hogy a tartósított fát automatikusan veszélyes hulladéknak tekintse, függetlenül a tartósítószer fajtájától, vagy a koncentráció mértékétől. Megoldás lehet a kezelt anyagok begyűjtésének és újrahasznosításának a megszervezése. Meg kell határozni az élettartamot, mikor válik a kezelt anyag hulladékká. A résztvevők feladatul tűzték ki minden, a szakmában érintett cég és szervezet számára, hogy dolgozzon a témán.

G. K.

Az alkalmazott kezelés feleljen meg az elvárt tartóssági osztálynak